

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ИЗПОЛЗВАНЕ НА ИНТЕРНЕТ И ОТВОРЕНИ ДАННИ ПРИ РАЗСЛЕДВАНЕ И КОНФИСКАЦИЯ НА ИМУЩЕСТВО ОТ ТРАФИК НА ХОРА В БЪЛГАРИЯ

Доц. Георги Петрунов

Национален доклад

изготвен
с финансовата подкрепа на Фонда за Вътрешна сигурност – Полиция на
Европейския съюз по проект
“Подобряване на методите за разследване и конфискация на имущество,
свързано с трафик на хора”

София

2018

Този доклад отразява единствено позициите и мненията на неговите автори и те носят отговорност за изложеното съдържание. Европейската комисия не носи отговорност за начина, по който изложената информация може да се използва.

Увод

Трафикът на човешки същества е проблем с множество измерения, свързан с жестокост и насилие, упражнявани от хора върху хора, с остро нарушение на изконните човешки права, като правото на живот; правото на достойнство и сигурност; правото на справедливи и благоприятни условия на работа; правото на достъп до здравеопазване и равенство.

Престъплението „трафик на хора“ е сериозен проблем за страните от Европейския съюз (ЕС) – 15 846 са „регистрираните жертви“ в рамките на съюза, като 65% от тях са европейски граждани по данни от доклад на Европейската комисия (ЕК) от 2016г.¹ България, както и Румъния са силно засегнати от проблема, като страни източници на жертви и в много по-редки случаи като дестинация. Според ЕК² двете държави са сред първите пет държави в Европейския съюз по регистрирани жертви на трафик на хора в периода 2013-2014, заедно с Унгария, Полша и Холандия. Като тези страни задържат водачеството си в тази негативна класация от 2010 година насам.³

Трафикът на хора е определен от ЕК като феномен със силно изразена полова специфика – над три четвърти от регистрираните жертви са жени⁴. Обикновено мъжете и жените са трафикирани с различна цел, като формите, които може да приема експлоатацията варира в различните периоди, най-често в зависимост от търсенето и очакваната от трафикантите печалба. В Протокола от Палермо се посочват някои основни форми на трафик на хора: сексуална експлоатация, принудителен труд, робство или практики близки до робството, отнемате на органи. В директива 2011/36/EU този списък се допълва, но не се ограничава до експлоатация с цел извършване на престъпни дейности като джебчийство, кражби, разпространение на наркотици и други дейности, които са наказуеми от закона, и които

¹ European Commission. 2016. *Report on the progress made in the fight against trafficking in human beings*. Brussels

² European Commission. 2016, *ibid*

³ Europol. 2011. *Trafficking in Human Beings in the European Union*. Hague; Europol. 2016. *Situation Report: Trafficking in Human Beings in EU*. Hague.

⁴ European Commission. 2016, *ibid*.

могат да генерират приходи. Този списък не е изчерпателен и позволява включването и на други специфични за отделните национални държави форми.

Най-разпространената форма на трафик на хора в Европа, според доклада на ЕК за оценка на борбата с този престъпен феномен, е с цел сексуална експлоатация – 67% от всички регистрирани в периода 2013-2014г. жертви са от този вид, като 95% от тях са жени. Според други изследвания, цитиращи данни за 2012г. на Евростат, жените представляват 26% от трафикираните с цел трудова експлоатация и 52 % от трафикираните с цел други форми на експлоатация.⁵ По данни на Евростат⁶ 69% от всички регистрирани в Европа жертви на трафик са европейски граждани. По отношение на трафикантите (тези, които са заловени и осъдени като такива) – 70% са мъже, а присъдите за трафик на хора за периода 2010, 2011, 2012 във всички страни от ЕС са 3 855.

Най-често жертви и трафиканти имат обща националност, етнос, а понякога и роднински връзки. Факторите, които ги правят уязвими според доклада на Европол са социални и икономически условия в страната, бедност и безработица, липса на образование, дискриминация или неравенство в пазара на труда. В някои случаи жертвите страдат от домашно насилие, имат семейни проблеми или живеят в среда, в която се нарушават човешките им права. Всичко това прави хората уязвими на обещания за много по-добър живот в чужбина. В допълнение, търсенето на евтина работна ръка в по-богатите западноевропейски държави допълнително допринася за развитие на проблема трафик на хора.

Развитието на трафика на хора не би било възможно или би било трудно за организиране, без изградени канали, ръководени от организирани престъпни групи. По-голямата част от тези престъпни групи, според експертите на Европол, са способни да контролират целия процес на трафика – от рекрутирането на жертвите, през тяхното превозване, настаняване, експлоатиране, получаване и реинвестиране на печалбите от експлоатацията.

Трафикът на хора изисква много по-малко първоначални инвестиции, например в сравнение с наркотърговията, но пък е източник на редовни големи печалби за трафикантите. Високата доходност, която трафикът на хора осигурява на престъпниците се превръща в силен мотив за включване в тази престъпна дейност. Затова е изключително важно да се постигне по-добро разследване и конфискуване на имущество свързано с

⁵ Walby, S., Apitzsch, B., Armstrong, J., Balderston, S., Follis, K., Francis, B., Kelly, L., May-Chahal, C., Rashid, A., Shire, K., Towers, J., and Tünte, M. 2016. *Study of Gender dimension of trafficking in human beings*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

⁶ Eurostat. 2015. *Trafficking in human beings*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

трафик на хора. Настоящият текст е опит за идентифициране на някои възможности в тази посока.

Текстът се базира на емпирична информация събрана с 15 дълбочинни интервюта със служители на Министерство на вътрешните работи, Национална следствена служба, Прокуратурата на Република България, Комисията за отнемане на незаконно придобито имущество и съдии. Запознахме се и с информацията от съдебни дела (граждански и наказателни), свързани с трафик на хора и отнемане на имущество от това престъпление. В доклада, особено при представяне на картината на трафика на хора и печалбите от него, е използван вторичен анализ на информация от предходни наши и на други автори публикации, доклади на НПО, Европейски институции и други.

1. ТРАФИК НА ХОРА В БЪЛГАРИЯ

В тази част ще представим накратко трафика на хора в България и печалбите, придобити от тази престъпна дейност.

1.1. Трафик на хора

В България трафикът на хора е инкриминиран през 2002г. и от тогава е изменян няколко пъти. В Наказателния кодекс трафикът на хора е определен като набиране, транспортиране, укриване или приемане на отделни лица или групи от хора с цел да бъдат използвани за развратни действия, за принудителен труд или за просия, за отнемане на телесен орган, тъкан, клетка или телесна течност или за да бъдат държани в принудително подчинение независимо от съгласието им.

За България социалният проблем трафик и експлоатация на хора започва своето мълниеносно развитие след промените от 1989г. Това е годината, в която настъпват значими промени в цялото българско общество. Падането на ограниченията за напускане на страната, които са съществували по време на комунистическия режим на управление и политическия и икономически хаос, в който е държавата в първите няколко години след промените, стават благоприятна среда за появата и действието на престъпни групи. Лошото икономическо състояние на страната и ниските доходи, които получава голяма част от населението също създава благоприятна среда за развитието на трафика на хора в

България през последните две десетилетия. Според данните на Евростат⁷ България е страната с най-висок риск от бедност или социално изключване в ЕС. България е и страна с най-нисък доход на глава от населението в ЕС през 2016 г. (6,600 евро в сравнение със средния доход в ЕС 28 възлизащ на 29,000 Euro⁸). Много хора търсят по-добри условия на живот в чужбина, с което стават лесна жертва за трафикантите. Най-често страните на крайна дестинация на жертви от България, според Европол, са Австрия, Белгия, Франция, Германия, Гърция, Италия, Холандия, Испания, и Великобритания.

Основната форма за контрол на жертвите през последните години е чрез обещания за заплащане на висока сума, като насилие се среща във все по-малка част от случаите, а се „използват т.нар „меки методи“, които предполагат използване на зависимости и ограничаване на насилието спрямо жертвите, е предпоставка за намаляване на броя на идентифицираните жертви на трафик“⁹.

Броят на идентифицираните жертви на трафик на хора от България в периода 2013-2015 година е представен в следващата таблица.

Таблица 1. Брой на жертви на трафик на хора от България

Година	Общ брой жертви	Жени		Мъже	
		пълнолетни	непълнолетни	пълнолетни	непълнолетни
2013 г.	538	427	48	46	17
2014 г.	490	433	29	17	12
2015 г.	383	353	28	23	5

Източник: Годишен отчет 2016 за дейността на НКБТХ и противодействието на трафика на хора и закрила на жертвите в България

В таблицата ясно се вижда значително по-големия брой на жените и момичетата, които са жертви на трафик на хора, в сравнение с мъжете и момчета. Големият брой на жените,

⁷ Eurostat. 2017. People at risk of poverty or social exclusion. Code: [tsdsc100].

⁸ Eurostat. 2017. Main GDP aggregates per capita. Code: [namq10pc].

⁹ Национална стратегия за борба с трафика на хора 2017-2020. Стр. 20.

които са станали жертва на трафик на хора се дължи и на значителното разпространение на трафика на хора с цел сексуална експлоатация в България. На базата на данни, предоставени от Върховна касационна прокуратура в доклада на групата от експерти за борба с трафика на хора – GRETA се посочва, че български граждани, биват въвличани в трафик основно с цел сексуална експлоатация – 77% от идентифицираните жертви, следван от трафик с цел трудова експлоатация (най-вече в сектори като строителство, земеделие и производство) – 12 %. Останалите 11% се разпределят между трафик на хора с цел продажба на новородените им бебета, трафик на хора, при който е налице принудително задържане в подчинение и трафик с цел отнемане на органи и телесни течности. Последователно ще се спрем накратко върху всеки един вид трафик на хора¹⁰.

Трафик с цел сексуална експлоатация

Българските жертви на трафик на хора с цел сексуална експлоатация са експлоатирани най-често в значително по-богатите страни от Европейския съюз. Характерна особеност при този вид трафик е, че се е оформила устойчива през годините тенденция жертви от определени райони в България да се трафикират към определени държави на крайна дестинация. Например от град Сливен – към Холандия и Белгия; град Пловдив и град Пазарджик – към Франция, Италия, Испания; градовете Варна, Добрич, Шумен, Разград – към Германия, Чехия и Скандинавските страни.

Една възможна периодизация на развитието на трафика на хора с цел сексуална експлоатация в България е следната¹¹:

1. зараждане – през първата половина на 90-те години; свързан с установяване на първоначални контакти с лица от други държави, в редки случаи българи се включват в експлоатация на жертвите;

¹⁰ При представяне на видовете трафик ще следваме основно предишни наши изследвания по темата като: Petrunov, G. 2014. Human Trafficking in Eastern Europe: The Case of Bulgaria. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 653: 162-183 и Петрунов, Г. 2010. Явлението трафик на хора в България. В: *Справедлив процес за жертвите на трафик*. София: Съюз на съдиите в България, както и Националната стратегия за борба с трафика на хора 2017-2020.

¹¹ Петрунов, Г. 2017. Трафикът на хора – съвременна форма на робство. *Наука*, 5: 5-10.

2. епизодичен – от втората половина на 90-те години до началото на новото хилядолетие; свързан основно с държавите от Централна Европа; употребата на насилие е основен метод за рекрутиране и контрол на жертвите; в много случаи те се продават на чужди експлоататори;

3. масов – от 2001г. до 2007г., съвпада с отпадане на визовите ограничения за българи при пътуване в държавите от Европейския съюз; българските трафиканти са натрупали опит и контакти, развиват структури и заемат значителни територии; насилието намалява и в повечето случаи се заменя от партньорски отношения между жертвата и трафиканта;

4. утвърждаване - от 2007г. до 2009г., съвпада с приемането на България като пълноправен член на Европейския съюз; трафикантите завладяват големи сегменти от най-доходните пазари в Европа; физическото насилие при набиране на жертвите почти напълно изчезва; включването и участието им в основната част от случаите е доброволно.

5. криза – от 2009г. до 2011г., свързан е с периода на икономическа криза; трафиканти се преориентират към други престъпления, а други започват да експлоатират по-интензивно жертвите и ги принуждават да предлагат повече услуги на клиентите, за да компенсират намалелите обороти; но в масовия случай методите остават меки и договорените проценти се спазват; след арести на основни участници във вътрешния пазар, много от включените в него заминават за чужбина.

6. втори възход – от 2012г., обхваща периода на излизане от икономическата криза и е свързан с повишаване на оборотите в държавите от Западна Европа; започва да се налага модел на краткосрочни пътувания на българи до чуждестранни дестинации, както и краткосрочни посещения на чуждестранни граждани, които изпозват жертви на вътрешен трафик на хора; насилието силно намалява с изключение на трафика, свързан с някои етнически групи от българското население.

Най-често жертви на трафика с цел сексуална експлоатация влизат за първи път в мрежите на трафикантите на възраст между 18-20 години, но се откриват и случаи на непълнолетни момичета, които обикновено се експлоатират в България до навършване на пълнолетие, след което експлоатацията им продължава в чужбина. Обикновено преди да бъдат

рекрутирани жертвите са били безработни, учили са или са работели нискоквалифицирана и нископлатена работа (основно в сферата на услугите като сервитьорки, барманки и продавачки)¹².

Голямо е разнообразието от методи, използвани при набиране на жертви на трафик с цел сексуална експлоатация. В предишни наши изследвания¹³ са представени някои от най-разпространените методи: ловърбой - чрез влюбване/приятелят ѝ предлага; приятелка, която проституира ѝ предлага; познат ѝ предлага; самостоятелно предлагаща секс услуги, привлечена от трафикант; роднина я продава/ѝ предлага; измамена за работа/екскурзия в чужбина; обвързване с дълг; отвличане.

Обикновено жертвите на трафик с цел сексуална експлоатация пътуват със своите истински документи, преминавайки през официалните гранично-контролно пропускателни пунктове като често с тях пътува и трафикантът. След като бъдат транспортирани до държавата на крайна дестинация жертвите се настаняват, запознавани са с условията на работа и се преминава към тяхната сексуална експлоатация. Този вид трафик често е свързан с дейността на сериозни организирани престъпни групи.

Трафик с цел трудова експлоатация

За разлика от трафика на хора с цел сексуална експлоатация, този с цел трудова експлоатация е по-рядко включен като дейност на големи организирани престъпни групи. Той е и по-невидим за обществото. От трудова експлоатация са застрашени мъже и жени с ниско образование, имигранти, безработни, бездомни, деца от проблемни семейства и деца без родителски контрол¹⁴. При набирането за работа в чужбина, в много от случаите се наблюдава информирано съгласие за вида работа, но не и за условията на труд.

Най-често български граждани са експлоатирани в Гърция, Чехия, Италия, Испания, и Кипър, но има случаи и на българи в Швеция, Норвегия, Великобритания, Холандия и

¹² Петрунов, Г. 2009. *Основни схеми за изпиране на пари от трафик на хора с цел сексуална експлоатация*. София: РискМонитор.

¹³ Петрунов, Г. 2009. Цит. съч.

¹⁴ Tiurukanova, E. 2006. *Human Trafficking in the Russian Federation: Inventory and analysis of the current situation and responses*. Moscow.

Португалия. Обикновено набирането на жертви става чрез обява за предлагане на доходоносна работа в чужбина, като в някои случаи се взима и такса за намиране на работата. Секторите, в които най-често се експлоатират български мъже и жени са селско стопанство, строителство, дърводобива, производството, брането на горски плодове и хранителната индустрия, шивашката промишленост, камериерки в хотели или домашни помощници. Условиата на работа са изключително тежки – по 10-12 часа без почивен ден срещу минимално или никакво заплащане. В повечето случаи, за да държат жертвите под контрол трафикантите им задържат документите, държат ги под непрекъснато наблюдение и използват насилие или заплахи за такова.

Трафик на бременни жени с цел продажба на новороденото

Трафикът на бременни жени с цел продажба на новороденото е типичен за България. Основната дестинация в последните години, където се продават новородените е Гърция, но има случаи на трафик до Франция, Италия, Испания и Португалия. Жертвите при този вид трафик са от ромски произход, живеещи в изключителни материални лишения и бедност. Много често те имат вече няколко деца. На жертвите се обещават около 5000-6000 евро – сума, която за тях е огромна и чрез която могат да покрият разходите на семейството си за определен период от време.

Трафикантите съпровождат бременната най-често в седмия месец до държавата дестинация, където я настаняват. В България тя не е регистрирала бременността си. Раждането се извършва в легални болници, както всяко друго раждане и не буди подозрение за лекуващите. В повечето случаи мъжът, който ще купува бебето са записва като баща още при постъпване на жената в болницата, а след известен период от време майката се отказва от своите родителски права. Детето се осиновява от законната съпруга на мъжа. В други случаи бременната се регистрира с личните данни на жената, която ще купува детето. Цената, която плащат купувачите е около 25 000 евро за момче и 18 000 за момиче. За родилката остават само около 2-3000 евро, въпреки че е обещано двойно. Характерно за този вид е, че и трафикантите, подобно на жертвите са от ромски произход и

в типичния случай в престъпната дейност са включени почти всички представители на съответния клан.

Трафик с цел просия или експлоатация за престъпни дейности

Към тази форма на трафик на хора спадат експлоатация с цел джебчийство и просия, както и принудително извършване на престъпни дейности и принудителен брак.

В джебчийството са включени момичета от ромски произход между 7 и 14 години, които предварително са обучавани в семейството си да извършват подобни дейности. Те са съпровождани от по-възрастни жени от клана, които ги наблюдават и събират парите. Някои публикации сочат, че само за четири дни по време на Коледните празници в Брюксел една джебчийка може да изкара между 12000-13000 евро¹⁵. Страните на крайни дестинации, в които най-често се експлоатират български жертви на този вид трафик са Австрия, Великобритания, Белгия, Франция, Италия, Испания, Германия, Гърция, Кипър, Дания, Норвегия, Холандия и Швейцария. Той се извършва най-вече от групи от ромски произход, с роднински връзки помежду си и се характеризира с голяма мобилност – честа смяна на държавите дестинации.

Известни са и случаи на трафик на хора от България с цел експлоатацията им като просяци основно в различни държави от Западна и Северна Европа. Трафикантите при този вид трафик на хора набират жертви с физически недъзи, инвалиди или възрастни хора, които са принуждават да просят с часове, а получените пари да предават на престъпниците. В повечето случаи контрола над жертвите е тотален от страна на трафикантите.

В България се откриват и случаи на принудителни женитби с граждани на държави извън ЕС, например в Кипър български гражданки, заблудени за работа като домашни помощници са принуждавани да се женят за пакистански граждани. Срещат се и хора принудени със сила да извършват престъпни дейности – когато жертвите са трафикирани в чужда страна с обещание за добре платена легална работа, са обвързани с дълг и вместо очакваната работа са принуждавани в замяна на дълга си да пренасят наркотици.

¹⁵ Гигова, М. 2007. *Звънчето на джебчийката*. София: Арос.

Трафик на хора с цел отнемане на органи

Установените случаи на този вид трафик на хора в България са единични. Те са свързани с органи и клетки.

Известни са няколко случая за трафик на органи, като при всички тях става въпрос за продажба на бъбреци. Характерното е, че при всички случаи държавата на произход на жертвите е една, държавата на произход на рецепиентите е втора, а държавата, в която се осъществяват трансплантациите е трета.

Срещат се и случаи на продажба на яйцеклетки от българи в Кипър и Израел. На жените се обещава между 500 и 2000 евро. Яйцеклетките се продават на жени с репродуктивни проблеми, които заплащат около 25 000 евро. В схемата обикновено е включено и медицинското лице.

От всички видове трафик на хора се генерират огромни печалби, на които ще се спрем в следващата част от текста.

1.2. ПРИХОДИ СВЪРЗАНИ С ТРАФИК НА ХОРА

Трудно е да се изчислят с точност печалбите от трафика на хора в България, но се откриват приблизителни оценки за неговия мащаб. В предишни наши изследвания¹⁶ предлагаме една такава оценка, според която размерът на печалбите, които генерират българските трафиканти на хора е в границите между 900 млн. и 1,3млрд. евро годишно, като в България се връщат между 500 млн. и 1 млрд. евро. В последствие други публикации потвърждават приблизителните оценки, например в единствената до момента за България Оценка на заплахите от тежката и организирана престъпност¹⁷ са посочени годишни обороти, свързани със сексуална експлоатация в размер на 1,26 млрд. лв. (630 млн. евро) в периода на криза.

Част от тези средства се използват за поддържане на престъпния бизнес и житейските разходи на жертвите и трафикантите, а друга част се използва за инвестиции. Трябва да се

¹⁶ Петрунов, Г. 2009. *Цит. съч.*

¹⁷ ЦИД. 2012. *Оценка на заплахите от тежката и организирана престъпност 2010-2011.*
София: ЦИД.

има предвид, че различните участниците в трафика на хора получават различна част от спечелените пари¹⁸. Жертвите в отделните случаи получават до 50% от изкараните средства, като има случаи, в които не получават никакви пари и са държани в робски условия от трафикантите. Най-разпространеният модел на подялба с жертвите при трафика на хора с цел сексуална експлоатация през последните години е подялба на половина от заработеното. Но жертвите трябва да покриват с тяхната част от парите разходите, свързани с работата и пребиваването в чуждата държава, като таксата на мястото на което работят, транспорт, дрехи и т.н. По такъв начин у жертвите в повечето случаи не успяват да се съберат големи парични суми. При трафика на хора с цел трудова експлоатация и извеждане на бременни жени за продажба на новороденото частта за жертвите рядко надвишава 20%. При просията и джебчийството в типичния случай паричните средства не се поделят с жертвите, а те или са напълно подчинени на трафикантите или са част от техния клан. Най-голяма част от парите при всички видове трафик се насочват към заемачи най-високи позиции в организирания престъпни групи.

Характерна особеност при управлението на парите от международен трафик на хора е, че те се генерират продължително време на територията на чужда държава. Част от парите трафикантите използват, за да придобиват активи в държавите на крайна дестинация, като например хотели, барове, апартаменти, които могат да използват и при експлоатация на жертвите. Но най-съществената част от печалбите се връща от трафикантите в България. Това предполага и периодичното им връщане обратно в страната, където най-често пребивават трафикантите, заемачи ръководни позиции в престъпните групи.

За прехвърляне на парите в България трафикантите използват различни техники, които в много случаи не са през финансовата система, а са свързани с физическо пренасяне на парите или закупуване на стоки. Най-старият и активно използван до преди десетилетие метод за прехвърляне на парите е чрез системите за бързи парични преводи, а в по-редки случаи и по банков път. Друг от най-широко използваните методи е с куриери на пари. Те могат да се разделят на две групи. Едните пренасят суми в рамките на разрешената от

¹⁸ Petrunov, G. 2011. Managing Money Acquired from Human Trafficking: Case Study of Sex Trafficking from Bulgaria to Western Europe. *Trends in Organized Crime*, 2-3: 165-183.

законна стойност, която не подлежи на деклариране. Втората група куриери пренасят големи суми пари, които не декларират, въпреки че има законово изискване за това. Друга много разпространена техника за прехвърляне на печалбите от трафика на хора в България е чрез закупуване и последващо внасяне и пласиране на различни стоки – най-често употребявани автомобили, каравани, дрехи, бижута, кожени изделия и други. Основната цел на перачите в подобна схема е да продадат внесената стока колкото се може по-бързо, което често правят в магазини тяхна собственост.

Много често, след като парите се прехвърлят те се съхраняват от трафикантите не във финансови институции, а в сейфове. Характерна особеност на някои от ромските групи, занимаващи се с трафик на хора е, че със спечелените средства купуват злато. Специална подготовка преди инвестиране се открива само в малка част от установените случаи. Една част от случаите са свързани с превалутирание на средствата от валутата, в която са придобити в български левове. Друга част е свързана с усилия от страна на трафикантите да покажат законен произход на средствата, които ще инвестират. Най-често за тази цел се използват ипотеки на недвижими имоти, заеми и т.н. Тенденция, която се забелязва през годините е, че трафикантите на хора не полагат големи усилия за прикриване произхода на техните средства.

Значителна част от парите трафикантите използват за влагане в разнообразни сфери от легалната икономика. В най-характерните сфери са недвижими имоти, селско стопанство, туризъм и хотели, транспортни бизнеси, заведения и други.

Веднъж инвестирали успешно парите от трафик на хора в легален бизнес става възможно да се смесват легални с нелегални парични средства и да се декларират по-големи от реалните обороти, покупки на ниски цени и продажби на много по-високи цени и т.н. Използвайки подобни методи, трафикантите успяват по-лесно да придадат за следващите постъпления от трафик на хора илюзия, че са придобити от легалната дейност.

Освен към легалната икономика в България част от парите се използват от трафикантите на хора за финансиране на други престъпни дейности. Например, в множество случаи лидерите на престъпните групи действат и като лихвари.

Независимо накъде ще се насочат да инвестират трафикантите на хора, една от най-важните мерки за борба с това престъпление е успешното конфискуване на криминалните активи.

3. КОНФИСКАЦИЯ НА ИМУЩЕСТВО ОТ ТРАФИК НА ХОРА

Законодателството в България позволява имуществото, придобито от трафик на хора да бъде отнето по три различни начина:

1. В член 159а-г от Наказателния кодекс, където е криминализиран трафикът на хора, е предвидена конфискация и глоба. Това позволява още с налагане на присъдата за трафик на хора да се конфискува престъпно имущество.

2. Член 253 от Наказателния кодекс, криминализира прането на пари и позволява да се конфискува престъпното имущество, като същевременно се наложи допълнително наказание на трафикантите.

3. В България съществува и процедура за т.нар. гражданска конфискация, по която работи КОНПИ по правилата на Гражданско-процесуалния кодекс. Стартирането на тази процедура не е свързана с изискване за наличие на влязла в сила присъда, а е достатъчно на трафиканта да бъде повдигнато обвинение. Гражданската конфискация е уредена със Закона за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество, който през 2012г. отменя създадения през 2005г. Закон за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност.

Достъпните статистически данни за резултатите от всяка една от трите възможности за конфискация на имущество от трафик на хора са представени в следващите таблици. В таблица 2 е включена информация за броя на внесените прокурорски актове и броя на осъдените лица за трафик на хора.

Таблица 2: Брой прокурорски актове и осъдени лица за трафик на хора

159а-159г	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Общо
Прокурорски актове, внесени	1	6	35	32	72	67	62	67	70	80	84	84	60	720

в съда														
Осъдени лица с влезли в сила присъди	0	0	0	2	61	73	54	96	95	116	105	104	56	762

Източник: Върховна касационна прокуратура и изчисления на автора

В данните на прокуратурата е включена информация за конфискуваното заедно с присъдата за трафик на хора имущество само за една година – 2010. Тогава стойността на конфискуваното с присъдите за трафик имущество е 3460лв. Изключително ниска стойност, която разкрива колко слабо се използват в България възможностите на конфискацията на престъпни активи и намаляване икономическата мощ на престъпността.

В следващата таблица 3 са представени данните за броя на внесените прокурорски актове и броят на осъдените лица за пране на пари.

Таблица 3: Брой прокурорски актове и осъдени лица за пране на пари

Чл.253	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Общо
Прокурорски актове, внесени в съда	22	4	5	5	4	10	19	20	22	31	29	20	30	221
Осъдени лица с влезли в сила присъди	0	0	3	3	3	7	22	35	20	29	27	16	14	179

Източник: Върховна касационна прокуратура и изчисления на автора

Статистическата програма на Прокуратурата на Република България не поддържа информация за броя на делата за пране на пари по предикатни престъпления. Поради това не може да се посочи и какъв е броят на делата за пране на пари, придобито от трафик на хора. Но представените данни за двата члена (159а-г и 253) от Наказателния кодекс ясно

показват, че броят на делата и осъдените за трафик на хора е над три пъти по-голям от броя на делата за пране на пари. При това трафикът на хора е само едно от възможните предикатни престъпления, наред с търговията на наркотици, търговията с оръжие и много други. Липсват и подробни данни за стойността на конфискуваното имущество с наказателно-правните мерки. Открива се информация само за отделни години. Например, по данни от представянето на Националната стратегия за противодействие на изпирането на пари¹⁹, сумата, която съгласно осъдителните диспозитиви на съдебните присъди и определения по чл.253 от Наказателния кодекс през 2010 година е отнета в полза на държавата или лицата са осъдени да заплатят, като равностойност на изпраното имущество е 15 013 935, 35 лева. Важно е да се отбележи, че тази сума е формирана от влезлите и невлезлите в сила присъди за изпиране на пари в посочената година. Допълнително през 2010 година по осъдителните присъди за пране на пари са наложени глоби на осъдените лица на обща стойност 81 500 лева.

Както броят на делата, така и броят на осъдените и размера на конфискуваното имущество показват, че от наказателно-правната конфискация в България са засегнати съвсем малка част от трафикантите на хора и техните активи. Това влиза в противоречие със заявеното разбиране на интервюираните полицаи и прокурори за ключовата роля на преследването на облагите от престъпната дейност в борбата с трафика на хора, от една страна с цел отнемане на незаконно придобитото имущество от престъпниците и ограничаване на тяхната финансова мощ, а от друга страна с цел следвайки пътя на парите да достигнат до ключовите участници в организираните престъпни групи. Тази ситуация показва, че са необходими още стъпки за подобряване на разследването и конфискацията на имущество от трафик на хора.

Резултатите от гражданската конфискация на имущество, придобито от трафик на хора също показва, че е възможно подобряване на работата. В следващата таблица е представена информация за броя на делата за отнемане и размера на отнетото в полза на държавата.

¹⁹ Петрунов, Г., Несторова, В. и Маламов, Д. 2010. Представяне на проект на Национална стратегия за противодействие на изпирането на пари. Министерски съвет на Република България.

Таблица 4: Брой дела и размер на отнето имущество в милиони лева

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017*	Общо
Отнето имущество общо	0	0	0	0,95	0,75	9,36	12,37	13,06	13,01	6,45	18,77	23,05	104,48
Брой дела общо	0	0	0	4	11	27	38	43	28	35	36	29	251
Отнето имущество от ТХ	-	-	-	-	0,65	1,03	0,47	2,06	0,3	0,6	0,56	2,74	8,42
Брой дела за ТХ					2	3	3	4	1	2	3	2	20

Източник: КОНПИ

Данните в таблицата показват, че по гражданско-правен ред за повече от 10 години са отнети малко над 100 милиона лева, придобити от престъпна дейност. Размерът на конфискуваното от трафикантите на хора остава далеч от оценките за годишните печалби от тяхната престъпна дейност.

Сериозно предизвикателство и при гражданската и при наказателните процедури е разследването и конфискацията на имущество в чужбина. От проведените интервюта става ясно, че международното сътрудничество при случаите на трафик на хора се възприема от българските полицаи, магистрати и представители на КОНПИ като изключително важно за успешното разследване и завършване на делото. В рамките на международното правно сътрудничество интензивно се използват всички възможности за разкриване на престъплението „трафик на хора“ и имуществото, придобито от него. Активно се използват молбите за правна помощ и възможностите на Евроджъст. Като най-сполучливо и бързо

* Данните за 2017г. са до месец октомври, когато е предадена последната версия на настоящия доклад.

средство за транснационално сътрудничество се е наложило създаването на съвместни разследващи екипи. В проведените интервюта се посочва, че само в една от прокуратурите в страната има действащи към 2017г. пет съвместни разследващи екипи за трафик на хора, а един от интервюираните магистрати каза, че преди няколко години в Евроджъст лично за една седмица е участвал в сключването на четири съвместни екипа за разследване на трафик на хора с българско участие. Въпреки интензивното участие на българските разследващи в съвместни екипи за разследване и постигнатите успехи по отношение на трафика на хора, интервюираните определят като трудна част от работата на екипа установяването, запорирането и последващото отнемане и конфискация на престъпното имущество в чужбина.

При работата по която и да е от трите представени в началото на тази точка възможности за отнемане и конфискация на имущество от престъпниците се използва информация от множество бази данни, институции, организации и т.н. Но информация за имуществото на трафикантите се събира още при фазата на предварителните проверки и се използва за запориране на имуществото, за което има съмнение, че е престъпно придобито. С това се гарантира, че докато тече съдебният процес имуществото няма да бъде прехвърлено или да изчезне, ако е движимо. Информация за имуществото на престъпниците от различни източници се събира и при определяне на размера на паричната гаранция, ако ще се налага такава, като мярка за неотклонение. Всичко това показва в колко различни фази и процедури при разследванията и работата по случай на трафик на хора е необходимо да се събира достоверна, пълна и навременна информация за активи на престъпниците. Именно поради това интервюираните оценяват изключително високо всички сполучливи опити за разработване на нови възможности за оптимизиране и улесняване на надежден достъп до необходимата им информация.

4. Използването на отворени източници и отворени данни в противодействието на трафика на хора

На Европейско ниво употребата на отворени източници на информация се урежда в Директива 2013/37/ЕС на Европейския парламент и на Съвета на Европа от 26 юни 2013г. за

изменение на Директива 2003/98/ЕО относно повторната употреба на информацията в обществения сектор. В българската нормативна уредба тя е транспонирана чрез Закона за достъп до обществена информация. Органът, който разработва политиката и координира осъществяването на инициативата за отворени данни в обществения сектор е Съветът за административната реформа. Според този закон е въведено задължение за всички организации от обществения сектор да публикуват на специална платформа публична информация в отворен формат. Платформата е с отворен код, разработена от Open Knowledge Foundation, Великобритания и използвана в държави като Италия, Румъния, Великобритания, Словакия, Холандия, Австрия, Швеция, Южна Корея, в това число и Европейската комисия²⁰. Конкретно визията на платформата в България е изработена от група доброволци обединени в "Общество.бг" и също е с отворен код.

С Решение №103 на Министерския съвет от 2015 г. за първи път е приет Списък от 119 набори от данни по приоритетни области, които да се публикуват в отворен формат на платформата www.opendata.government.bg. През последните години броят на базите данни нараства и до края на 2017г. от Министерски съвет на Република България са си поставили за задача базите данни в платформата да надхвърлят 800. Като към октомври 2017г. в платформата има 486 бази данни, предоставящи информация за публичен достъп и 6 657 набори от данни. Голямото количество отворени данни и информация от публичния сектор поставят въпроса и за тяхното използване в борбата с трафика на хора и отнемането на незаконно, придобито имущество.

4.1. Отворени данни и престъпни приходи

Стремейки са да разкрият случаите на трафик на хора и активите, придобити от това престъпление, българските институции събират различни доказателства. В тази точка, ще представим най-важните доказателства, според резултатите от проведеното изследване, при работата по трафик на хора и при отнемане и конфискация на имущество, придобито

²⁰ Информацията за държавите е публикувана на www.opendata.government.bg, последно посетен на 02.10.2017г.

от това престъпление, като ще поставим специален акцент и ще разгледаме по-подробно примерите за използване на отворени данни.

Сред най-важните доказателства при дела за трафик на хора всички интервюирани полицаи и магистрати поставят гласните доказателства – разпити на жертвите на трафика, разпити на сътрудничащи обвиняеми, разпити на свидетели, често и разпити пред съдия на полицаите, работили по конкретния случай. Това напълно се потвърждава от проучените съдебни дела и се очертава като задължително доказателствено средство. Също така става ясно и за много интензивното използване при събиране на доказателства за престъплението „трафик на хора“ на използването на специални разузнавателни средства.

По отношение на отнемането и конфискацията на имущество, придобито от трафик на хора, като най-интензивно се посочва използването на писмени доказателства – справки за имотно състояние, справки за притежавани моторни-превозни средства, проверка за участия във фирми, справки за наличие на банкови сметки и салдата по тях, събиране на данъчна и осигурителна информация, справки за задгранични пътувания, справки в редица други регистри и бази данни с цел осигуряване на информация, която позволява да се направи финансов профил на разследваното лице. Понякога, освен на справки, при събиране на доказателствата се разчита и на други способности, като претърсвания и изземвания. При тях, интервюираните заявяват, че често се откриват големи парични суми в брой и много информация за имуществото на трафикантите – нотариални актове, извлечения от банкови сметки, договори за ползване на сейфове и т.н. Включително може да се намерят документи, насочващи към поставени лица, които трафикантите използват. В едно от интервютата се дава пример с открити при трафиканта документи за валутни преводи от Франция към България, но на името на трети лица. Когато разследващите са повикали получателите на преводите на разпит и са им обяснили, че могат да получат обвинения за пране на пари са получили признания от лицата, че са били наети от трафиканта срещу суми от 50 евро да получават парите на тяхно име и в последствие да му ги предават.

При делата за конфискация и отнемане на имущество, като използвани при всяко дело, както наказателно, така и гражданско се посочват - Имотен регистър, Търговски регистър,

БУЛСТАТ, Регистър на банковите сметки и сейфове, Регистър на КАТ и т.н. Проверката се извършва във всички регистри, където е възможно да се съдържа информация за собственост на проверяваното лице. Например в много производства, свързани с трафик на хора, разследващите се насочват към събиране на информация от компании, предоставящи услуги за бързи парични преводи, като Мъниграм и Уестърн Юнион. Както посочихме по-напред, характерна особеност за българските престъпници при управлението на парите, придобити от трафик на хора е, че те се генерират на територията на чужда държава и част от тях се изпращат в България чрез системите за бързи парични преводи.

Някои доказателства в делата за отнемане и конфискация на имущество от трафик на хора се събират от бази данни, които не са общодостъпни, като например регистъра на КАТ, който се използва за установяване на собствеността на моторни превозни средства, регистър ГРАО с данните за населението, който се използва интензивно за установяване на адресите на лицата и т.н. Но други доказателства се събират от общодостъпни бази данни. Това се потвърждава, както от проведените интервюта, така и от проучените съдебни дела. Става ясно, че във всяко дело, което касае конфискация на имущество за всяко едно от разследваните лица по отделно се правят справки в Имотния регистър, който е отворен за ползване от всеки, искащ да направи справка. Подобен е случаят и с Търговския регистър, който позволява да се получи информация за фирми, актуално състояние, промени в седалище, управление и т.н. Тези регистри са включени и в платформата за отворени данни в България, която представихме по-напред. От включените в платформата бази данни при отделни разследвания са използвали информация: за възложителите на обществени поръчки, публичния регистър на външни експерти, публичния регистър на лицата с достъп до търговия и износ на изделия с двойна употреба, търговците регистрирани по ДДС и т.н. Тези бази данни се използват от разследващите директно при първоизточника, а не през платформата за отворени данни.

От събраната емпирична информация става ясно, че в отделни случаи за отнемане и конфискация на имущество от трафик на хора се използва и друга публично достъпна информация, като информация от сайтове и визитки, в които са се рекламирали жертви на сексуална експлоатация и в тях се виждат адреси, телефони, снимки и др. Тази информация

е използвана като подкрепяща други доказателства, събрани в рамките на делото. Медиите също се посочват в интервютата като възможен източник на информация. Но те се допускат само до колкото в тях е посочена информация, която е дава повод за последващи разпити и действия, без самата статия да бъде разглеждана като доказателство. С това се цели потвърждаване на информацията в публикацията със средства, допустими по НПК.

В интервютата се откриват и други примери за използване на публична информация. Например, един от интервюираните прокурори разказва: *„Използвала съм интернет за установяване на фирма в чужбина. Използвах нейния сайт и там пишеше кой е собственик. Видях имената на хората и това беше, което ми трябваше. След това поисках международна поръчка и ги приложих официално към делото. Сайтът беше само първоначалното основание, защото там може да пише каквото си решат, но международната поръчка е годно доказателство“*. В този случай публичната информация в интернет е дала предварителна информация на разследването на къде да се насочи при събирането на доказателства по делото. В други интервюта също се откриват подобни примери: *„За един от сериозните трафиканти на хора бяхме стигнали от снимки в интернет, че ползва планинска къща, която до тогава не ни беше известна.“* Един от интервюираните разказва, че в дело за пране на пари, при което трафикант на хора е взел на концесия градската градина в един от българските градове и е направил засаждения е използвал публична информация за цените на различни видове растения и въз основа на тази общо достъпна информация е назначил експертиза, която да покаже разходите за насажденията, постройките и т.н. Друг от интервюираните разказва за дело за конфискация на имущество от трафикант на хора, при което са използвали информация за броя на поставените ваксини на свинете в съответната област, което също представлява публична информация. С тази информация са показали, че в определената област не е имало въобще толкова животни колкото твърди, че е отглеждал и в следствие продал трафикантът на хора. Подобни примери показват колко широки възможности за използване на отворени данни и източници в интернет съществуват.

Най-активни в използването на публична информация в своята работа са представителите на полицията, които в оперативната си дейност използват максимално

широк кръг от източници на информация. „Обичайно е да използваме информация с публичен характер, но трябва да имате предвид, че нашата работа е оперативна и ние не представяме резултата непременно като доказателство в съда“. Интензивно се използва публична информация, която търсят с различни общодостъпни програми и приложения, като например търсачки като yandex.ru, google.com, truecaller.com – приложение, с която може да се търси в контактите на хората, които са я инсталирали, sync.me – правеща същото търсене, но във вайбър. При търсене в гугъл използват различните функционалности, които са разработени, напр. за търсене по снимка и виртуален отпечатък. От интервютата става ясно, че има дори световно първенство по търсене с гугъл, което показва, че търсенето в интернет изисква развитие на определени умения, за да може от гигантското количество информация да се немери полезното за конкретната проверка или разследване.

Отворените данни се използва в работата на българските институции, както видяхме от представените до момента примери. Но от проведените интервюта става ясно, че съществуват редица трудности и бариери пред по-интензивното използване в разследванията и съдебната фаза на отворени данни.

4.2. Основни бариери и добри практики при използването на отворени източници

От получената в интервютата информация и от прегледаните съдебни дела става ясно, че директното използване на информация от българската платформа за отворени данни не се прилага до момента. От една страна, трябва да се има предвид, че в България платформата съществува от 2015г. и все още не е добре позната, като в момента се разширява кръгът от бази данни в нея. От друга страна, в самата платформа за отворени данни съществуват сериозни пречки за използване на информация в разследвания и съдебни процеси, като това, че в нея се съдържа основно статистически обобщени данни, липсват функционалности за автоматично актуализиране в реално време на базите данни и в следствие на това няма гаранции, че информацията е актуална към датата на търсенето и не на последно място това, че информацията в платформата се анонимизира, т.е. заличава се личната информация на хората.

Преодоляването на тези проблеми е важно условие, за да стане възможно използването на платформата за отворени данни в разследвания и съдебни дела. Това предполага и решаване на изключително сериозния въпрос: дали в отворените бази данни може да се съдържа лична информация, защото съществува нормативна уредба за защита на личните данни и би се получила колизия. Естествено за разследващите няма никакъв смисъл да разполагат с анонимизирани бази данни, защото те проверяват само конкретни лица.

Дори да бъдат решени всички поставени до момента проблеми, ще остане въпросът защо да се използва конкретна база данни през платформата, а не директно през институцията, която поддържа базата данни. Например, защо да не се влезе директно в Имотния регистър или в Търговския регистър, а да се влиза в платформата за отворени данни. За да има смисъл да бъдат използвани, платформата или друго приложение за отворени данни трябва да предлага подобрени функционалности и/или едновременно търсене в по-широк кръг бази данни.

До някои от базите данни и регистрите работещите в правоохранителните институции имат директен отдалечен достъп, а до други се налага да пишат писма с искане за предоставяне на информация. Всъщност, както е посочено в едно от интервютата: *„Някъде имаме достъп, но пак предпочитаме да пишем писма...“*. Една от трудностите пред интензивното използване на отворени данни и публична информация, която ясно се открива при проведените интервюта са разнопосочните мнения относно възможностите за използване на информация директно свалена от базата данни. В едно от интервютата се казва: *„Според мен, формални пречки за използване на отворени източници няма. НПК би трябвало да го позволява. Но всеки юрист си има собствено тълкуване на нещата... Съдебната система е много консервативна и като се наложи една практика доста трудно се променя“*. Според други от интервюираните, за да се използва в рамките на съдебното дело информация от отворени бази данни, например от Имотния регистър, тя трябва да е официално получена в рамките на конкретното дело, да е изготвена от служител на съответната организация (в конкретния случай с недвижимата собственост от Агенция по вписванията) и да е поставен подпис и печат. Мнението на интервюираните

съдии по допустимостта и последващото ценене на доказателствата по съдебното дело също не е категорично по отношение на използването на отворени данни. Някои от съдиите казват, че биха допуснали разпечатка от отворена база данни в рамките на предварителните мерки, но при разглеждане на делото по същество в съдебна фаза ще искат да разполагат с документ с номер на конкретното досъдебно производство по делото, съдържащ печат и подпис на изготвилния го служител.

По отношение на гражданската конфискация в рамките на ГПК, по който работи КОНПИ при отнемане на незаконно придобито имущество, от интервютата с техни служители става категорично ясно, че справките от базите данни, с които разполагат се използват само за предварителна тяхна информация и в материалите по делото представят официално получени писмени документи с всички необходими реквизити от съответните институции. *„Вадим си разпечатка от Имотния регистър, но изпраща искане за официална справка и предоставяне на документите по партидата - нотариални актове, възбрани, обезпечения“.* Голяма част от базите данни са създадени или достъпа на КОНПИ до тях е предоставен в последните няколко години и това се оценява като изключително добра практика. Преди това са се пишели писма до много широк кръг от институции, като само Агенциите по вписванията в страната са над 100, а сега информацията е централизирана в Имотния регистър. Базите данни дори да не позволяват извличане на годни доказателства за съдебните дела, дават насока на служителите на КОНПИ към кои институции да изпратят писма с искане за предоставяне на необходимата информация по предвидения в ГПК ред, за да се използва като доказателство по делото.

От интервютата могат да се изведат няколко причини, които обясняват интензивното използване на писмена информация с подпис и печат. На първо място това е търсенето на сигурност от съответните магистрати, че поради изключително формалните процедурни правила на съдебния процес в България, това няма да стане причина за нарушение и връщане на делото. За друга причина говори, един от респондентите, който не вижда формални пречки за използване на информация от отворени бази данни, но би искал да се подсигури, че по някакъв начин резултатите от конкретното му търсене са направени в пълнота и не са били в момент на технически проблем, хакерска манипулация и т.н. Друга

причина, която трябва да се има предвид е, че получаването на писмена справка обичайно отнема няколко дни, което на фона на целия период на работата по делото не води до забавяне.

Разнопосочните мнения на магистратите по отношение на допустимостта на разпечатки от базите данни не е единичен случай. Подобен пример се, представя от няколко от интервюираните, които разказват, че до преди няколко години в България е съществувало противоречие по това дали материали, получени от Европейската служба за борба с измамите могат да се използват като доказателство в наказателния процес. *„Някои съдии приемаха изпратените от тях материали, а други не ги приемаха и искаха да пишем международни правни поръчки, което забавя много нещата. Това се преодоля със законодателна промяна в НПК... записаха в писмените доказателствени средства и документите изпратени от ОЛАФ“.* Така че конкретни промени в НПК биха решили по категоричен начин възможностите за директно използване на разпечатки от бази данни.

Всъщност формалността на българския НПК се посочва като изключителна пречка от работещите по наказателни дела. Единодушно е мнението, че са необходими спешни мерки за намаляване на формализма и приближаване на процедурите до съвременните социални реалности от края на второто десетилетие на XXI век. *„Целия процес е толкова формален, че е най-добре направо нов да се напише. Толкова много неща ще има да се променят.“*

Това изоставане се вижда особено ясно и в това, че българският НПК не позволява оглед на интернет пространството. Като косвено доказателство може да се използват протокол за оглед на местопроизшествие и компютърно-техническа експертна справка. Протоколът за оглед на местопроизшествие в интернет се прави точно по същия начин, по който се прави оглед на местопроизшествие при пътнотранспортен инцидент на улицата с пострадал човек, изготвен от разследващ полицаи в присъствието на две поемни лица. При изземване на компютърна техника също трябва цялата информация от компютъра да се принтира на хартия пред две поемни лица, които удостоверяват с подписите си всеки лист, за да може да бъде приобщен като доказателствен материал по делото.

В интернет се съдържа огромно количество публична информация, която често е качена на чуждестранни сайтове, което предполага използване на международна правна помощ за осигуряване на годни доказателства. Това поставя сериозни предизвикателства пред възможностите за бързото използване на информацията, като доказателство по делото, например за доказване на ползвател на конкретен фейсбук профил се изпраща поръчка до САЩ. Тези поръчки са много бавни – по около 18 месеца и за да се избегне това чакане се подхожда с огледите на местопроизшествие и експертизите. Перспектива с огромен потенциал е установяване на регламент и разработване на технически възможности за търсене на конкретно лице в платформите с отворени данни на различните държави.

Сериозна бариера пред използването на публична информация представлява проблема с нейната достоверност. При публикациите в медии или интернет няма гаранции за истинност и достоверност. Един от интервюираните съдии казва: *„Въобще не ми е известно къде по света може да се допусне информация от вестници и сайтове. Тя може да даде повод и насоки за бъдещо събиране на информация, но да е основно средство не мисля, че е възможно. Освен това с хакерите нещата са много сложни. Как да се довериш на интернет, като решаваш човешки съдби“*. Медийните и интернет публикациите могат да се използват само, за да може въз основа на тях да се направят допълнителни проверки и да се съберат други доказателства по реда на НПК.

Водени от идеята, че трудностите пред по-интензивното използване на отворени данни и публична информация не са само формални, а и субективни, някои от интервюираните виждат перспектива за насърчаване употребата на отворени данни, онлайн източници на информация и информация от публичния сектор в процеса на разследване в организиране на обучения и обсъждания, на които да присъстват представители на всички заинтересовани институции, като всеки изложи позицията си и тя се дискутира от останалите. Всички интервюирани заявяват, че към момента на провеждане на интервютата не са били обучавани по тематиката на отворените данни. Нашето впечатление към момента на провеждане на изследването е, че те имат слаби познания по тази материя, като някои от интервюираните чуваха за първи път за платформите с отворени данни.

5. Заключение: Възможности за подобряване на работата с отворени данни

По-интензивно използване на отворени данни, информация от интернет и публични източници в делата за отнемане и конфискация на имущество може да се постигне с разработване на приложение или програми, които да оптимизират работата на разследващите. Основните изисквания, които се заявяват в интервютата към подобно приложение може да се обобщят по следния начин:

- да има функционалности на изключително мощна и прецизна търсачка;
- да позволява много бързо и своевременно снабдяване с надеждна и пълна информация за конкретни лица;
- да има достъп до бази с лични данни и пълни идентификационни данни за отделните лица, така че да не са възможни съвпадения на имена;
- да бъде обвързано с използване на широк брой, сигурни, надеждни, актуални и пълни бази данни;
- да позволява едновременно персонално търсене от едно място във всички бази данни, които са в платформата за отворени данни;
- да позволява едновременно търсене и в други достоверни бази данни с налична актуална информация в реално време, напр. регистър на собствениците на въздухоплавателни и плавателни съдове и регистъра на действителните собственици;
- да позволява търсене на няколко езика;
- да позволява търсене в отворените бази данни на другите държави, защото именно там най-трудно и най-бавно се достига до информация;
- да притежава форми на изкуствен интелект, които могат поне да систематизират информацията по подходящ начин и да правят съпоставки на приходи и разходи;
- да селектира по признаци огромния обем от информация в публичните бази данни;
- да гарантира най-висок стандарт за сигурност от външна намеса и манипулиране на информацията в него;

- да проверява в съществуващите бази данни за физически лица и свързани с тях юридически лица;
- да бъде с по-добри функционалности от първоизточниците, за да има смисъл от неговото използване;
- да създава протокол за влизането и направената справка, който да позволява приобщаване към доказателствената маса по делото;
- да е уредено в НПК използването на информация от приложението, така че да се признава за доказателство от съда.

Въпреки многото потенциални ползи и желанието на всички интервюирани за разработване на приложения и програми за работа с отворени данни и публична информация много от тях не скриват скептицизма си за успешно разработване на подходящ инструмент. Сериозно предизвикателство, което посочват е ангажирането на добри компютърни специалисти, които *„...няма да работят в Министерски съвет и няма да разчитат на интервюта за определяне на функционалностите на приложенията. Специализираните ИТ компании имат цели отдели, които се занимават с анализ на бъдещия софтуер и последващата му разработка“*. Подобно е мнението и на друг от интервюираните: *„Много скъпоплатени специалисти работят в компютърните фирми, за да развият нови приложения. Ако ще се прави нещо действително работещо ще трябва да се мине по този скъп и труден път. Друг вариант е да се направят любителски приложения, каквито има доста разработени, но те няма как да се използват от съдебната система“*. Без съмнение в бъдеще силата на информацията и достъпа до нея ще се увеличава и е важно усилията за търсене на по-добри възможности да не престават.